

ÚJ ÉLET HAJNALÁN...

Bodor János, a Horthy-hadsereg civilbe öltözött szakaszvezetője, lassú léptekkel sétált Zugló egyik utcájának, vaksötét óvóhely-előterében, és mohón szöve a zsebből kifordított, újságpapírba sodort cigarettát. Még katonakorában megszokta az óvatosságot, így cigarettázás közben, ezért az időnként lángrobbanó cigarettát, behajlított, nagy markával gondosan eltakarta a külvilág szeme elől. Kíntről szabálytalan időközökben, behallatszott az ostromzaja, és az ideget tépő, jülsértő csattanások, félelmetesen zuhanlak végig az óvóhely zengő folyosóján.

Talán két hete, hogy hazaérkezett ide Zuglóba, egy Sopronmelletti kis faluból, ahol alakulata állomásozott. Hatodmagával katonai anyagot szállítottak gépkocsin Budapestre, de visszszámennők már nem kellett, hála a szovjet hadseregnek, amely 1944 karácsonyán Budapest körül az ostromgyűrűt o zárta. Valamennyien szétszéledtek, ki-ki családjához, így ő is örömmel igyekezett apósáékhoz Zuglóba, ahol kis családja, felesége és a két éves Imke lakott, akiktől a háború kegyetlensége oly sokáig elválasztotta.

Hazaérkezése után, pár napig még katonaruhában járt, de amikor bizonyosra vette a Horthy-hadseregtől való megszabadulást, fegyverét egy kerbe hajította, és civilbe öltözött. Ugy gondolta, így jobban meg tud bújni a németek és nyilasok elől, akik ebben az időben, mint a kelrebe zárt fenevadak vérengzővé váltak, és állatias kegyetlenséggel büntak el a katonaszökevényekkel, zsidókkal és kommunistákkal, mindenkiel, aki gyanussá vált előttiük. Mikor hazaérkezett, még szólt a rádió a kis konyhában, mely naponta szajkózza a németek sikeres hadműveleteit, a titkos csodafegy-

vert, amelyet már Csepelnél be is vetettek, és hogy közeledik Bécs felől a német-magyar felszabadító sereg, amely pozdójává zúzza az orosz ostromgyűrűt. Nagyon kevesen hittek ebben az időben a magyar rádió hírének, s aki csak tehette a külföldi adókat hallgatta. A módosabbak Angliát, Amerikát, az egyszerűbbek pedig a Petőfi-adót hallgatták. Így értesült egy este János arról, amint hallgatta a Petőfi-adót, hogy a szovjet hadsereg megkezdte Budapest ostromát, mert a német városparancsnok, seregével nem adja meg magát, és hogy a szovjet parlamentereket orvul legyilkolták a náciak. Ezt követően már kialakultak a villanyok, nem szólt a rádió. Zugló lakói, így János is, családjával együtt levonult egy közeli gyár óvóhelyére, ahol az emberek, gyertyák és mécsesek világáand, az ostrom mennydörgésének közepette, szöttek fonalat eljövendő bizonytalan sor-suk és életükre vonatkozóan. A rádiót ebben az időben már csak a szovjet ágyuk torka helyettesítette, mely mindig közelebből, mindig biztatóbban küldte mennydörgő üzenetét a pincékbe szorult lakosságnak. Ezek a mennydörgések, dübörgések mindjában bebizonyították annak a pár hitetlennek is, hogy nincs csodafegyver, hogy nincs német-magyar felszabadító sereg, mert a németek és nyilasok halálra vannak ítélve, mert mindjában szorult nyakuk körül a szovjet ostromgyűrű acélos bilincse. A háború isteneié volt a szó, a tü-zérségé.

Az óvóhelyen

talán negyvenen voltak, akik közül kilenc férj, a többi nő és kisgyermek volt. Valamennyien be rendezkedtek, családonként, egy-egy kis helyen, hogyha valami baj történne, hát a családot együtt érje. Éjszakánként moz-

dulni sem lehetett, a szerte ágyazott fekhelyektől, nappal még valamennyire türheto volt a helyzet. Az első időben még a főzést is megoldották valahogy, petróleumfőzővel, még mosakodni is tudtak, mert volt víz. Később a tartalék petróleum is elfogyott, csak egy keveset hagytak a lámpában. A vízszolgáltatás is megszűnt, le kellett mondani a mosakodásról is. Ezután már inkább csak a kisgyermekeknek főztek, úgy, hogy délelőntönként felszaladtak egy-egy közeli lakásba, egy-egy órára tüzet raktak, sebtében megfőzték a kis kosztot és siettek vissza a biztos menedéket nyújtó óvóhelyre. Azonban ezeket a délelőtti főzéseket is beszüntették, mert a belvőések egyre szaporodtak. mindközelebből hallatszottak a csattanások, robbanások. No meg éppen tegnap történt Budaháziékkal, hogy a családnak mákostészta akartak főzni. Lent mindent elkészítettek és felszaladtak, hogy a lakásban gyorsan kifőzzék. Ugy látszik azonban a kis földszintes ház jüstölgő kényeme odacsallt egy aknát, amely pont a konyha tetejére vágódott, ledöntötte a kéményt. A félig kifőtt tészta tele lett malterrel — korommal. A megrettent emberek othagy-tak csapat-papot és lerohantak az óvóhelyre, ahol lélekszakadva mesélték el az esetet. Ettől a naptól kezdve az óvóhely és a külvilág között megszűnt minden kapcsolat, bezárták az ajtókat és bent a búzben, éhesen, piszkosan várták bizonytalan sorsukat.

Olomlábakon jártak a percek, lassú hónapoknak tünt minden nap. A hisztériás nők még csak fokozták a feszültséget, rémekel láttak álmukban, és egymást rémitgették, az aljas propaganda hatására, mellyel abban az időben tele volt a város, tele voltak a falak. A férfiak igyekeztek

megőrizni nyugalmukat és próbálták megnyugtanni mindenkit. András bácsi az óvóhely legidősebb férfitagja, aki az első világháború alatt orosz fronton volt és részt vett a 19-es jorradalomban, mint vöröskatoná, nyugodtan pipázgatótt. Ő volt ezekben a napokban a nyugodtság megtestesítője. Egyre csak azt hangoztatta, nincs ok a félelemre, ennél már rosszabb úgy sem lehet, és ő nem hisz semmit abból az aljasságból, amit az oroszokról híresztelnek, s nyugodtan pipázgatótt tovább. A férfiak kisütöttek, hogy az asszonyok megnyugtatóására őrséget tartanak az óvóhely előterében, hogy ne érje váratlanul semmi a bentlévőket, másrésről pedig ott kinn nyugodtan lehet cigarettázni, és még esetleg kártyázni is. Az előtérből szemmel lehetett tartani a gyár udvarát és felmenve a lépcsőn még az utcára is ki lehetett kukkantani. Így aztán az asszonyok némileg megnyugodtak, bár féltették férjeiket és a lelükre kötötték, ne menjenek messzire, nehogy egy eltévedt gránát megsebezze őket. János a férfiak közül legszívesebben András bácsival beszélgetett, talán azért, hogy nyugalmat mérítsen az öreg szelleméből. Kérlelte, beszéljen neki tapasztalatairól, háborús élményéről — az oroszokról. Es András bácsi beszélt — beszélt, ő pedig hallgatta. Sokszor órákig kint ültek ketten az előtérben, ahol nem zavarta őket senki, bodor jüsfelhőket eregettek és beszélgettek.

Jánosnak napról-napra formálódtak át nézetei — s gondolatai a háborúval, és az oroszokkal kapcsolatban. Nem hitt már ő sem a propagandának, András bácsi beszéde nyomán, valami új, általa ismeretlen emberek bontakoztak ki előtte, akik, úgy érezte, mások lehetnek, mint ők. Mégis félt, mint szökött katona, elsősorban a németektől és nyilasoktól, ha ezek véletlenül letévednek az óvóhelyre, nincs papírja, csak egy régi bejelen-

tője, egy régi személyi lapja, ez pedig nem elég. Vajon fogságba kerül-e, mi lesz vele, és családjával, szeretett volna már mindenben túl lenni. Kint a városban ezalatt folyt a gigászi küzdelem, a náci fenevad és csatlósai hátráltak. A pesti oldalról mindjában szorultak Buda felé, és itt Zuglóban is mindszűrebben bukkantak fel a szovjet harcosok fehérleplek árnyai, a bulgárkerék hólepte sötényénél.

1945. január 6-nak éjjele volt.

János eldobta a cigarettavéget, és gondosan eltaposta. Kijel indult a kapu alá, hogy körül-kémleljen az udvaron. Szurok sötét volt kint. Az ég alján sötét hófelhők lógtak, csak a hóval fedett tágas gyárudvar világított. Figyelt. — Távoli morajlások, és közeli csattanások kerekedtek az éjszakában, azután ismét csend.. Most egymásután két-három gépfegyver-sorozat csattant fel egészen közlebről ta-ta-ta-ta — ta-ta-ta-ta. Erős belső feszültség fogta el — valamivel messzebből mintegy válszsképpen érkezett a hang ta-ta-ta-ta. Itt vannak, döbbsent rá.. A közelebbi hang valószínű a németektől, a távolabbi az oroszoktól származott. Nem is tévedett, sötét árnyakat pillantott meg a gyár hátsó udvarában, és ezekben felismerte a németek terpszinű sátorlapját. A németek a gyár udvarán lévő hordók mög-gül tüzeltek a bulgárkerék felé. Félelem fogta el, mi lesz, ha ezek itt találják. Mi lesz, ha ezek lemennek az óvóhelyre? Mitévő legyen, szóljon valakinek. Nem — nem szól senkinek, nem akart pánikot kelteni az asszonyok és a békésen pihenő gyermekek között. Óvatosan a kapu egyik oszlopa mögé húzódtott és feszülten figyelt tovább. A németek nem merészkedtek a sötét gyárépület felé, biztonságosabb volt nekik a tágas udvar, ahonnan a kerítésen keresztül bármerre elillanhattak. Közben egyre közelebről szólt az előbb hallott gépszóró, vagy géppuska — ta-ta-ta

ta-ta-ta-ta, s fent a sötétszürke hófelhőket süvöltve hasogatta két-három tüzérségi gránát. A németek öt-en-hatan lehetnek. amint így a sötétben számolta őt. Idegesen futkostak a puha hótakarót. Még egypár sorozatot leadtak vaktában a láthatatlan ellenség felé és a gyárépület mögött eltűntek. Nem is látta többé őket. Amint tovább figyelt, szokatlan hang ütötte meg a fülét. Hangos beszéd foszlányait vélte hallani. Mintha rádió volna, valahol, tíz-tizenöt házzal odébb. Igyekezett fülével a hangokat feljogni, ezért tenyereit a füléhez tette és jobban a hang irányába fordult...

— Honvédek! — Ne harcoljatok! — érkezett hozzá a hang. Nem mi vagyunk a ti ellenségeitek, hanem a náci és a nyilasok! Fordítsátok fegyvereiteket a németek ellen!... Igen ezek az oroszok, itt vannak valahol párházzal arrébb, jöleső belső nyugodtság fogta el. Nem kell már tartani a németektől — nyilasoktól, akik ezek szerint, már túlhaladtak rajtuk. Lement az óvóhelyre. A sötétben odabotorkált András bácsihoz, és óvatosan felrázta, és kihívta. Elmondta neki a látottakat és hallottakat. András bácsi rátomlott a pipára és elégedetten dörzsölgette bajuszát. Így van ez rendjén, mondta, pár óra és új élet kezdődik ezen a környéken. Reggel aztán, mikor elmondták az éjjeli eseményeket, lett nagy felfordulás. A nyugodtabbak felsőhajtottak, na végre! Az idegesebbek sírni kezdtek, volt aki imádkozott, volt aki káromkodott, aztán mintegy je're mélységes csend lett. Mindenki, hallgatott és várt, még a gyermekeket is lepisszegték, ha megmukkanak. Mindenki a kintől halványan beszűrődő hangokat figyelte, vajon jönnek-e már? Rettenetes feszültséggel télt meg az óvóhely áporodott levegője. Örökkévalóság-nak tünt az idő, az a pár óra, amit így némaságban töltöttek.

Egyszer aztán az óvóhely fölötti lévő, nagy tölgyjakapú

TELEFON

1955 JAN 1 1

döngve kivágódott, és fent a kapu alatt sűrű lépések koppan-
tak. — Jönnek — buggyant ki a
szó az ajkakon, s ha lehet még-
nagyobb csend támadt. Az assz-
zonyok ö'ükbe vették drága kin-
cseiket — a gyermekeket, a na-
gyobbacsákak pedig, érezve az
anyjukból feléjük áradó félel-
met, szeptegve csimpaszkodtak
anyjuk szoknyájába. János, And-
rás bácsival együtt meggyujtot-
ta azt a lámpát, aminek a fe-
nekén még fölgyögött egy kevés
petróleum, és a férfiakkal együtt
megindultak az ajtó felé. János
az ajtót kitárta, András bácsi
pedig odaállt, hogy világítson.
Kint bizonyára észrevették a vi-
lágítást és léptek indultak az
ajtó felé.

Az ajtóban

két szovjet katona jelent meg,

egy alacsonytermetű, pirosképű,
szőkehajú, igen fiatal férfi és
egy ugyancsak fiatal, lenszőke
hajú lány. Nyakukon géppisz-
tollyal, kezükben elemlámpa, s
az ottállóknak hangosan köszön-
tek — drasztujye... Majd tört
magyarsággal mondták majd-
nem egyszerre, hogy jöreggelt...
A férfiak is hangos jöreggelt
köszöntek, amivel valósággal ki-
lőkték magukból a belső feszült-
séget. A két katona beljebb lé-
pett — nyemci ván? — kérdez-
ték. — Dehogyan van, a ménkü
vágjon beléjük, mondotta And-
rás bácsi, — kaput az mán. Meg-
indultak az óvóhelyre. Bent me-
gint köszöntek, jó hangosan,
hogy mindenki hallja. — Já-reg-
gelt! Innen is, onnan is fogad-
ták a köszönést. A két harcos
körülnézett, s meglátták az assz-
zonyok egyik megrettent cso-
portját, s odaléptek hozzájuk. —
Ném kell félnyi — nyemci kaput!
S széles derűs mosolyra húzó-
dott szájuk. A leány odalépett
egyik asszonyhoz és kivette an-
nak kezéből kisgyermekét és
anyáskodva babusgatni kezdte.
Igy katonaruhában, géppiszto-
lyosan is, az örök asszonyt, a

szerető anyát példázta. ez az
idegenből jött leány, aki vérzi-
vatarokon keresztül jött el idáig,
s most egy idegen asszony gyer-
mekének gügyög ismeretlen sza-
vakat, hogy annak anyját és a
többiekét is megnyugtassa. A
leány kezében lévő kisgyermek
felnevetett, nem tudni mit
mondhatott neki az a szőke
leány, de ő csak nevetett jóízűen,
gyermekesen. A kisgyermek ka-
cája csilingelve járta be az óvó-
hely fojtott levegőjét, s ara-
nyos tiszta csengésével elker-
gette a félelmet az emberek lel-
kéből. Előbb csak egy — aztán
több asszony szája húzódott
mosolyra, majd könnyed csengé-
sű nevetésre. A szőke lány —
és a fiatal férfi is nevetett. Ez a
nevetés megtörte a dermedtsé-
get, amely felengedett és porrá
zúta egyetlen perc alatt az or-
szokról évekig terjesztett ocs-
mány propagandát, melyet a ná-
cik és csatlósai szónokoltak a
hírekben. Ez a nevetés elkergette
a szívekből a rettegést, a bizony-
ta'anságot, hogy helyébe ültesse
a reményt, a hálát és a szerete-
tet, felszabadítónk, a dicső szov-
jet hadsereg és a nagy szovje-
t nép iránt.

Bodor János kikivánczozott a
fényre, a levegőre, kisfiát ölébe
vette és feleségével együtt ki-
ment az utcára, csak egy kis idő-
re, hogy a kis család hadd szip-
pantsa magát tele a friss cipő-
januári levegővel. Mindhármat
kiálltak a kapuba. János szaba-
donmaradt jobbával átölelte fe-
leségét és így hárman összefo-
nódva szívükben a szabadság
boldog érzésével, a szürke felle-
geken áttörő tompafényű nap-
sugárba bámultak, amelyekből
olyan jóleső, simogató fény
áradt a meggötört városra.

Uj élet fénye volt ez, az új
szabad élet, reményekkel teli
sugara, amely a kis család lel-
két, jólesően — melegen bevilá-
gította.

Berdó Imre

(Folytatjuk.)